PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · HISTORIA · KLASA 4

Dział 5. Upadek Rzeczypospolitej

Słabość państwa i liberum veto, I rozbiór 1772, Sejm Wielki i czarna procesja, Konstytucja 3 maja 1791, konfederacja targowicka, II i III rozbiór, insurekcja kościuszkowska 1794. Także dla klas 5–6. Dla ucznia klasy 4: proste polecenia, praca ze źródłem, osią czasu i mapą, ilustracje.

Karta	Temat	Zadania
1	**Upadek Rzeczypospolitej** Słabość państwa i liberum veto, I rozbiór 1772, Sejm Wielki i czarna procesja, Konstytucja 3 maja 1791, konfederacja targowicka, II i III rozbiór, insurekcja kościuszkowska 1794. Także dla klas 5–6	8 zad. 34 pkt
2	**Od Wiednia do rozbiorów – ćwiczenia** Daty, postacie, zaborcy	4 zad. 16 pkt
3	**Upadek Rzeczypospolitej – utrwalenie** Przyczyny upadku, konstytucja, chronologia	5 zad. 13 pkt
4	**Pracuję ze źródłem – przysięga** Przysięga Kościuszki, rola chłopów, mapa, apel	5 zad. 17 pkt
5	**Sprawdzian: upadek Rzeczypospolitej – grupa A** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt
6	**Sprawdzian: upadek Rzeczypospolitej – grupa B** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny dla klasy 4 szkoły podstawowej (rok szkolny 2026/2027). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Upadek Rzeczypospolitej

KARTA 1/6

Słabość państwa i liberum veto, I rozbiór 1772, Sejm Wielki i czarna procesja, Konstytucja 3 maja 1791, konfederacja targowicka, II i III rozbiór, insurekcja kościuszkowska 1794. Także dla klas 5–6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 34 pkt

Przypomnij sobie

- W XVII wieku Rzeczpospolita była jeszcze silna: w **1683 roku** król **Jan III Sobieski** pokonał Turków pod **Wiedniem**. W XVIII wieku państwo osłabło: wojsko było małe, a jeden poseł mógł zerwać obrady sejmu okrzykiem „Nie pozwalam!" – to **liberum veto**.
- **Rozbiory** to podział ziem Rzeczypospolitej między sąsiadów: **Rosję, Prusy i Austrię**. Pierwszego rozbioru wszystkie trzy państwa dokonały w **1772 roku**.
- Polacy próbowali ratować państwo. W 1773 roku powstała **Komisja Edukacji Narodowej** – pierwszy w Europie urząd, który zajmował się szkołami (jak dzisiejsze ministerstwo edukacji). W latach 1788–1792 obradował **Sejm Wielki**. W 1789 roku mieszczanie w czarnych strojach przeszli przez Warszawę do króla, prosząc o więcej praw – to **czarna procesja**.
- **3 maja 1791 roku** Sejm Wielki uchwalił **Konstytucję 3 maja** – pierwszą taką ustawę w Europie. Miała naprawić państwo: zniosła liberum veto, dała prawa mieszczanom i otoczyła chłopów opieką prawa. Rocznicę jej uchwalenia obchodzimy co roku – **3 maja** to **święto państwowe**.
- Części magnatów konstytucja się nie podobała. W 1792 roku zawiązali **konfederację targowicką** i poprosili carycę Rosji o pomoc. Wojska rosyjskie weszły do kraju, a konstytucję obalono. Dlatego do dziś słowo **„targowica"** oznacza zdradę ojczyzny. W **1793 roku** Rosja i Prusy dokonały **II rozbioru**.
- W **1794 roku** wybuchła **insurekcja kościuszkowska** (insurekcja to powstanie). **Tadeusz Kościuszko** złożył przysięgę na Rynku w Krakowie i został **Naczelnikiem** powstania. Pod **Racławicami** zwyciężył Rosjan, a odznaczyli się tam chłopi uzbrojeni w kosy – **kosynierzy**, którzy zdobyli rosyjskie armaty. Najsłynniejszym kosynierem był **Wojciech Bartosz Głowacki**.
- Jesienią 1794 roku pod **Maciejowicami** Kościuszko został ranny i trafił do niewoli. Powstanie upadło. W **1795 roku** nastąpił **III rozbiór** – Polska zniknęła z map Europy na **123 lata**. Ostatnim królem był **Stanisław August Poniatowski**.

Ratowanie państwa

Konstytucja 3 maja – 1791 r.

Jan Matejko, Konstytucja 3 maja 1791 roku, obraz, 1891

kosynierzy – Racławice 1794

Jan Matejko, Kościuszko pod Racławicami, obraz, 1888

Stanisław August – ostatni król

Marcello Bacciarelli, Stanisław August w stroju koronacyjnym, obraz, 1768–1771

3 maja – święto państwowe

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Co to było liberum veto?
Prawo, dzięki któremu jeden poseł mógł zerwać obrady sejmu, wołając „Nie pozwalam!". Przez to nie można było uchwalić ważnych spraw.

Przykład 2. Dlaczego Konstytucja 3 maja jest ważna?
Była próbą uratowania państwa przez mądre zmiany. Dlatego jej rocznica, 3 maja, jest dziś świętem państwowym.

Przykład 3. Kim byli kosynierzy?
Chłopami, którzy walczyli w powstaniu kościuszkowskim. Mieli kosy osadzone pionowo na drzewcach. Wsławili się pod Racławicami.

Zadania

1 Uzupełnij oś czasu.

___ / 5 pkt

1. 1772 – _____
2. 1791 – _____
3. 1793 – _____
4. 1794 – _____
5. 1795 – _____

2 Uzupełnij zdania.

___ / 4 pkt

1. Państwa, które dokonały rozbiorów Polski, to _____, _____ i _____.
2. Naczelnikiem powstania w 1794 roku był _____.
3. Bitwa, w której odznaczyli się kosynierzy, to bitwa pod _____.
4. Po III rozbiorze Polska nie istniała na mapach przez _____ lata.

3 Rozdziel wydarzenia i zjawiska z ramki.

___ / 6 pkt

Konstytucja 3 maja liberum veto Komisja Edukacji Narodowej zbyt małe wojsko
insurekcja kościuszkowska konfederacja targowicka

próby ratowania państwa	przyczyny upadku państwa

4 **Ułóż wydarzenia w kolejności. Wpisz numery od 1 do 4.** ___ / 4 pkt

_____ konfederacja targowicka

_____ II rozbiór

_____ I rozbiór

_____ uchwalenie Konstytucji 3 maja

5 **Oceń prawdziwość zdań.** ___ / 4 pkt

1. Czarna procesja to pochód mieszczan, którzy prosili o więcej praw.	P	F
2. W II rozbiorze Polski wzięły udział wszystkie trzy państwa zaborcze.	P	F
3. Konstytucja 3 maja znosiła liberum veto.	P	F
4. Insurekcja kościuszkowska zakończyła się odzyskaniem niepodległości.	P	F

6 **Wyjaśnij, dlaczego dziś o zdrajcach mówi się, że to „targowica".** ___ / 3 pkt

7 **Wyjaśnij, dlaczego Rzeczpospolita straciła niepodległość. Podaj dwie przyczyny.** ___ / 4 pkt

8 **Napisz, dlaczego insurekcja kościuszkowska jest do dziś pamiętana, choć zakończyła się klęską. Podaj dwa powody.** ___ / 4 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

Od Wiednia do rozbiorów – ćwiczenia

KARTA 2/6

Daty, postacie, zaborcy

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 16 pkt

Pamiętaj: jeśli czegoś nie pamiętasz, wróć do karty 1 i poszukaj w ramce „Przypomnij sobie”.

Jan Matejko, Konstytucja 3 maja 1791 roku, obraz, 1891

1 Uzupełnij daty. ___ / 5 pkt

1. odsiecz wiedeńska: _____
2. I rozbiór Polski: _____
3. Konstytucja 3 maja: _____
4. insurekcja kościuszkowska: _____
5. III rozbiór Polski: _____

2 Połącz postać z wydarzeniem. ___ / 4 pkt

1. Jan III Sobieski
2. Tadeusz Kościuszko
3. Wojciech Bartosz Głowacki
4. Stanisław August Poniatowski

a) ostatni król Polski, za jego panowania uchwalono Konstytucję 3 maja

b) dowódca zwycięskiej odsieczy wiedeńskiej

c) kosynier, bohater bitwy pod Racławicami

d) naczelnik powstania w 1794 r.

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___

3 Wymień państwa zaborcze. ___ / 3 pkt

1. _____ 2. _____ 3. _____

4 Oceń prawdziwość zdań. ___ / 4 pkt

1. Pod Wiedniem Polacy walczyli z Turkami.	P	F
2. Konstytucja 3 maja była pierwszą konstytucją w Europie.	P	F
3. Po III rozbiorze Polska zniknęła z mapy na 123 lata.	P	F
4. Kosynierzy walczyli karabinami maszynowymi.	P	F

PIERWSZA ŁAWKA

Sprawdzian: upadek Rzeczypospolitej – grupa A

KARTA 5/6

30 minut · 20 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

1 Uzupełnij. ___ / 3 pkt

1. Król, który zwyciężył Turków pod Wiedniem: _____
2. Rok uchwalenia Konstytucji 3 maja: _____
3. Miasto, na którego Rynku Tadeusz Kościuszko złożył przysięgę: _____

2 Połącz pojęcie z wyjaśnieniem. ___ / 4 pkt

1. liberum veto	a) chłopi walczący kosami osadzonymi na sztorc
2. kosynierzy	b) podział ziem państwa między sąsiadów
3. Komisja Edukacji Narodowej	c) prawo jednego posła do zerwania sejmu
4. rozbiór	d) pierwsze w Europie ministerstwo oświaty

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

3 Oceń prawdziwość zdań. ___ / 4 pkt

1. Odsiecz wiedeńska odbyła się w XVII wieku.	P	F
2. W I rozbiorze wzięły udział Rosja, Prusy i Austria.	P	F
3. Konstytucja 3 maja wprowadziła liberum veto.	P	F
4. Insurekcja kościuszkowska wybuchła po III rozbiorze.	P	F

4 Przyporządkuj wydarzeniom daty zaznaczone na osi czasu. ___ / 3 pkt

Od Wiednia do rozbiorów

1. III rozbiór Polski – _____
2. odsiecz wiedeńska – _____
3. I rozbiór Polski – _____

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Upadek Rzeczypospolitej – zestaw 6 kart pracy z kluczem, klasa 4

Podgląd pokazał 6 z 17 stron. Pełna wersja: 17 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Upadek Rzeczypospolitej – 8 zadań, 34 pkt
- Karta 2: Od Wiednia do rozbiorów – ćwiczenia – 4 zadania, 16 pkt
- Karta 3: Upadek Rzeczypospolitej – utrwalenie – 5 zadań, 13 pkt
- Karta 4: Pracuję ze źródłem – przysięga – 5 zadań, 17 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: upadek Rzeczypospolitej – grupa A – 6 zadań, 20 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: upadek Rzeczypospolitej – grupa B – 6 zadań, 20 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje przykłady z wyjaśnieniem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/historia-klasa-4-dzial-05-upadek-rzeczypospolitej-zestaw